

שבת הראי"ה

תולדות חייו ודברי תורתו

של הצדיק והחסיד, מרא דארעא דישראל, שר התורה ורועה ישראל

רבי אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

פרשת

בהעלותך

גליון מספר 128

אורות הפרשה

יִרְדַּ הַמָּן עָלָיו וַיֹּא, טו.

הנביאים, בחלום אדבר בו. חולמים הם המשוררים בהקיץ, חולמים בעלי המחשבה הגדולים לתקין העולם. חולמים אנו כולנו בשבוע ד' את שיבת ציון. הגסות של החיים החברתיים, בהיותם שקועים רק בצדם החמרי, נוטלת את אור החלום מן העולם, את זוהר ההרחבה שלו, את עליתו העליונה, מהמציאות הקודרת, עד שהעולם מפרפר במכאובים מתוך עקיצותיה הארסיות של המציאות, חסרת זהר החלום. רק המכאובים הם יסורי אהבה, הם ימרקן את העולם, יבררו לו, כמה גדולה היא הטעות של המתפארים במציאות הלקויה, בעת אשר רק החלום החפשי, המורד במציאות וגבוליה, הוא הוא באמת האמת היותר היותר של המציאות. ואז שב חזון החלום והיה למחזה ברור. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות, ותמונת ד' יביט [שם קובץ ג' פסקה רכו].

שונים הם הגוונים שהצמאון האלהי מעורר בנשמה, ועל פי יסוד הצמאון שונים הם הטעמים שכל הארה רוחנית עליונה מעדנת בהם את הנשמה. דגן שמים - סגולת המן בו תמיד, שמתהפך לכמה טעמים, ודברי תורה נמשלו למים, לחלב, לדבש ויין וקונדיטין. אשרי החיך הטועם תמיד בכל עת ורגע את נועם עדן זה. טעמו וראו כי טוב ד'. לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי [מרן הראי"ה, 'שמונה קבצים' קובץ ד', פסקה יג].

פְּחִלּוּם אֲדַפֵּר בּוֹ וַיב, וו.

החלומות הגדולים יסוד העולם הם. המדרגות שונות הן. חולמים הם

אורות הראי"ה

מרן הראי"ה קוק

והגאון ר' יוסף גרשון הורביץ זצ"ל

רבה של שכונת וישיבת מאה שערים (פרק י"ב)

אחשוב כי מע"כ יודע שאוהב אני גם את השפה הקדושה שלנו לא פחות מהדורשים אותה, ואילו לא הייתה הדרישה באופן הידוע כי עתה לא הייתה שאלה זו במציאות, ועכ"פ הלא יודעי השפה ודובריה יוצאים מעץ חיים' לא פחות מבתי הספר, מה גם שלימודי השפה נלמדים בעברית ומה מקום לטענות קלושות שאין להם שום ערך כללי כלפי הדרישה המקורית שבה נוגע הרבה גם קיום וערך ההסתדרות הציונית מעולם" [מתוך הספר 'חורבת ריה"ח בנשיאות מרן הראי"ה (הוצ' אור האורות', ירושלים תש"ע) עמ' צח].

את הדברים הללו כתב מרן הראי"ה למר חיים וויצמן, נשיא ההסתדרות הציונית, בתוך מכתב ארוך בו הוא מבאר את חשיבות התלמוד תורה 'עץ חיים' (שעמד תחת נשיאות הראי"ה), כמכון קודש העומד בטהרתו מבלי עירובים רבים וחדשניים.

החגיגה ב'מאה שערים'

לאחר פטירתו של מרן הראי"ה, בשנותיה הראשונות של המדינה, היה נחשב הרי"ג הורביץ ל'זקן רבני ירושלים', הודות לגילו המופלג, גדלותו המופלאה בתורה, ומסירותו בהנהגת הציבור.

והנה תיאור מעניין של אחת החגיגות שנערכו בנוכחותו, בישיבת 'מאה שערים' אשר הוא עמד

על דיבור בלשון הקודש

הרי"ג היה מראשי התנועה החרדית 'המזרחי' בירושלים. בישיבת ועדת החינוך של המזרחי (שהתקיימה ביפו בימים י"ט-כ' שבט תרע"ט), אמר כך:

"לנו יש חינוך מקובל מדורי דורות ועליו לא נוותר. ועד החנוך אינו צריך להתערב בדבר הזה. הכסף שבידו הוא שלנו יותר משלו. הוא משמש רק אדריסה [=כתובת]. יש לנו הזכות לדרוש את הכספים מבלי שיחוו לנו דעה בענינינו הרוחניים. ישיבות ותלמודי תורה צריכים לייסד רבנים ולא מרדכי בן הלל הכהן וסייעתו. עכשיו מודים כבר הנבונים שבהם שאין מקום לשפה זרה בבתי הספר העממיים. כל צעקתם מתרכזת כעת מסביב לשפה העברית, שעושים אותה לעיקר העיקרים. הסיבה מובנת, להם אין למוד אחר המכריז על לאומיותם. לנו השפה היא רק אחד העיקרים, יש בכלל מאתים מנה; מכיון שיש לנו כל למודי הקודש, ממילא יש לנו גם לשון הקודש. ההתנגדות לשפתנו בירושלים באה רק מפחד התקונים שכבר נכוונו בהם" [האיש על החומה, ג', עמ' 97, ע"פ עתון 'הציר'].

בעניין זה יש להזכיר את דבריו של מרן הראי"ה:

"בנוגע לתלונה של 'עברית בעברית' [דרישה שהוצגה למנהלי מוסדות החינוך של הישוב הישן]

פרק י"ב: זקן הרבנים

כפי שספרנו בשבועות הקודמים, שימש הרי"ג הורביץ כרבה של שכונת מאה שערים וכראש הישיבה ששכנה בה. כמו כן הוא שימש כדיין בבד"ץ של ירושלים, שהשתייך למרן הראי"ה ואשר בראשו עמד הגרצ"פ פראנק. בתקופה מסוימת שימש הרי"ג גם כסגן הראב"ד.

זאת בנוסף לתפקידים והמשרות הציבוריות שנשא, כיו"ר 'הועד הכללי', נשיא 'ועד העדה', ועוד.

נעץ ישראל – קשור לתורה

באחת מדרשותיו אמר הרי"ג כך: "מסורת קדושה, הטבועה עמוק-עמוק בחיי ישראל מאז היותו לעם, ומצאה לה את הבטוי הנכון וההדגשה האמיתית ע"י מאמרי חז"ל הרבים בנדון זה: כי מושג הנצחיות שאנו מיחסים לחיי ישראל הן במובן הכללי והן במובן הפרטי, קשור וצמוד עם "למוד וקיום התורה" שהיא נצחית-החלטית "ואתם הדבקים בה' אלוהיכם חיים כולכם היום!" וההנחה היסודית הזאת היא אמנם גם משמשת לנקודת ההערכה לכל אישיות ולכל צבור ותקופה בישראל" [את דבריו אלו הבאנו במילואם בגליון 123].

ניתן להקדיש את העלון עבור יקירכם. לפרטים נא לפנות למערכת העלון

מזכרונות הרי"ג הורביץ זצ"ל

"אנוכי, נער כבן עשר שנים, בשנת תרל"ט – והנני יושב בבית הורי ז"ל בעיירה הקטנה "יורעמיץ", על פני הנהר גיימאן, ליד מיר המפורסמת, בכל יום ויום אני מהלך ברגל לטורנין הסמוכה, מהלך של שני מילין, כדי ללמוד תורה: בימי תקופת טבת כבימים של תקופת תמוז... עיירתנו קטנה היתה ומספר היהודים בה מעטים.

כשמלאו לי עשר שנים ניגשה אלי אמא באחד הלילות, עת ישבתי לבדי בחדר קטן, ד' על ד', ולמדתי (נדמה לי מסכת גיטין), ואמרה ברפפות: "הנה גדלת והיית לבן עשר, עלך ללמוד תורה הרבה, בעיירתנו אין ישיבה ולא מגיד שיעור. סע אל אחי שאול חיים לדובראוונא, ושם תלמד תורה..." דמעות זלגו מעיני אמא ז"ל, וגם מעיני אני. להפריד מן הבית – מה קשה! אבל כמצוות אמי – קם והיה: בחודש אייר שנת תרל"ט באתי לדובראוונא, אל בית דודי, ר' שאול חיים. הגענועים לבית הורי – היו עזים ונוראים. ואולם הרוח היהודית ששרתה בדובראוונא עודדה וליטפה אותי, עד שהסתגלתי לחיים עצמאיים, כלומר לחיים ברחוק מקום מן ההורים... ומאז לא ראיתי יותר לא את אבא ולא את אמא, זכרונם לברכה!

בדובראוונא מצאתי חיים אחרים מאלה שב"יורעמיץ", כי המעבר היה מעיירה קטנה, המלאה עובדי אלילים, לסביבה יהודית, אשר בכל פינה, בכל שביל ובכל צעד – הנך נפגש ביהודי – יהודי בתלבושת יהודית...

באתי לפית' כפני, מלא אור, אור תורה ומצוות, שהרי בבית הדוד יומם ולילה הוגים בתורה: בחורים יושבים ולומדים בביתו, והוא מפרנסם ומכלכלם על חשבונם. עם כל אחד מהם נהג כמו בבנו ממש. קיצורו של דבר: הבית היה לבית מקדש מעט. וזכורני באותם הלילות מלילות שבת, בהם ישבנו כל 'חבורת הבחורים' עד לאחר חצות הלילה ולמדנו לפני מנורת נפט, ישב לו גם הוא, ר' שאול חיים, לפני מנורת שמן קטנה והתעמק בלימודו, והוא כולו, נפשו וגופו, צמוד לספר הגמרא המונח על השטענדער... רבים מן הבחורים נפלו אפים על ה"שטענדער" ונרדמו, ואז קם ר' שאול חיים ממקומו ומציע את יצועיהם וחוזר אל מקומו, וממשיך בלימודו...

ואז, רק אז, ראיתי בפעם הראשונה את ר' שאול חיים איש המידות, ראיתי את ר' שאול חיים השקדן והמתמיד. ובהמשך השנים, כלומר עד יום פטירתו, עקבתי אחרי כל מהלכיו ודרכיו. ומפעם לפעם הכרתי יותר את האיש, את הגאון, את הגדול במידות והמלא במצוות כרימון [...]".

[נרדת שבת, י"ז טבת תש"ן].

ברכה

מנישים אנו כזה את ברכתנו לכבוד. המאה"ג הרב ר' יוסף גרשון הורוויץ בן אחוזו של הרב הגאון ר' שאול חיים הלוי הרב מדובראוונא שנבחר להיות מורה צדק להעדה הגדולה תושבי מאה שערים. יצליחו ד' במשמרתו הנכבדה הנרונה עליו ויהי' לברכה בקרב העדה בהכירים את נועם מרותיו וכשרונותיו הנעלות. ולאות ברכה אהובה הזנו נותנים 5 פראנק לבית וועד לחכמים. בני הישיבה במאה שערים.

עתון 'חבצלת', י"ב אדר תרס"ח

"קהל אלפים מתושבי ירושלים וסביבותיה ובראשם כבוד הרב הראשי לישראל מרן הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג שליט"א, גדולי התורה, ראשי הישיבות ורבי ירושלים, נציגי השלטונות והמוסדות הלאומיים, השתתפו בחגיגה הגדולה והמפוארה של חנוכה בדרך הבית והכנסת ספרי תורה בארון הקודש החדש בהיכל הישיבה הגדולה 'מאה שערים' ששופץ לאחר שנפגע קשות מהפגזת עיר הקודש ע"י קלגסי האויב – בתמיכת המוסדות הממשלתיים והלאומיים, והושלם תיקונו ושכלולו ברוב פאר [...]".

התהלוכה עם ספרי התורה יצאה מבית המדרש דחסידים אוהל שמואל ביום שני כ"ז אלול תש"ט, בלוויית תזמורת שנגנה במשך כל התהלוכה עד הכנסת ספרי התורה לחצר הישיבה רחבת הידים שקושטה בטעם רב. לאורך החצר התנופף סרט עצום שנשא על גבו הברכה המסורתית "ברוכים הבאים בשם ד'".

ברטט וברגש רב פתח את החגיגה זקן הרבנים ונשיא המועצה הדתית להקילת ירושלים הגאון הצדיק רבי יוסף גרשון הורביץ שליט"א שקידם בברכה את אישי התורה והישוב הרבים שבאו לקחת חבל בשמחת היום. הרב הראשי לישראל מרן הגאון רבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג שליט"א דיבר ארוכות על קדושת האוהל, הישיבות ובתי המדרש ופנה בקריאה נלהבת לנדיבי הלב לתת יד רחבה למען ביצור הישיבה, להגדלת התורה והאדרתה, יו"ר המרכז העולמי של המזרחי וחבר הנהלת הסוכנות היהודית הרב זאב גולד דיבר על ערכן הרב של הישיבות העתיקות המהוות את באר החיים והפליג בשבחה של ישיבת 'מאה שערים' המהווה מבצר לתורת ישראל ולומדיה. כן השמיעו דברי ברכה האורח מארה"ב ר"מ ישיבת רבי יצחק אלחנן הגאון רבי אהרן דוד בוראק שליט"א ומנהלו הכללי של משרד הדתות הרב דוב וויס. מטעם 'מפעל התורה' – המוסד המרכזי של הישיבות בא"י נאמו ראש ישיבת 'שער השמים' הגרמני"ל אויערבאך שליט"א והמפקח הכללי של הישיבות וראש ישיבת 'בית זבול' הגרש"ב וורנר שליט"א [...] ניהל את החגיגה ראש הישיבה ומנהלה מרן הגאון רבי יצחק יעקב וויכטפויגל שליט"א "הפרדס", שנה כד, חוב' א', עמ' 5].

ספני ימי משך דורות בר"ח דנא, הקדים „בית-ועד לחכמים" את אספתו החדשה יום קודש, והרה"ג רבו יוסף גרשון הורוויץ נ"י רדש בתקף הרוח לפני גדולי ירושלים. שהתכנסו יחד אדוות עבודה הנשגבה שנמלה עליה החבורה כנספה לתובה כל ראשי גדולי צעירי אה"ק להקרין פניהם אור וזוהר, ובין יתר הענינים שנחלשו באספה זו, והחלט, כי חברי הבית יחלקו ביניהם את כל המקצועות בתלמוד ופסיקים, וכל אחד יעסוק, ישלם וישמשש בקנותו, ובהתאספם ישאו ויהנו יחד, ויקבעו מסמרות בהשו"ת העוסקות לפניהם על הפרק.

קין וזית זו לכנסת ישראל, בארץ ישראל, הוציאה כעה ספר „התעודה והתכנית", בו יואר תורת הבית הגדול הזה לכל פרטיו, מזהותו, מטרותיו ותכליתו; הספר נשלח בכל גבול ישראל לגדולי עמנו וראשיו. הבה נחבה, כי עמנו ירים על נס דגל מבחוק מנפנף זה, ויגדילו תושיה לארץ המוריה.

חבר בית-ועד לחכמים הרב הג' רבי יוסף גרשון הורוויץ נ"י, נתמנה למורה היראה במאה-שערים, ונבחר את השבונה כסמן טוב, וטיבותא לשקיא ה"ה הנהלת ועד הכללי הלוקחת חלק בהספקתו החדשית.

עתון 'חבצלת', ג' אדר ב' תרס"ח

העלון בחסות ישיבת "אורות אביב" בדרום תל אביב

תוכנית לימוד מתוכננת ומוגדרת, עם יעדים לימודיים לכל תלמיד ע"פ יכולתו ○ לימוד מעמיק ומקיף עם מעגלי חזרות ○ אווירה משפחתית חמה ואוהדת. לפרטים: הרב אמינגר: 050-8822088 הרב יובל: 052-8119291

העלון יוצא לאור בסיוע
'דפרי שיר' –
הדוכן שלך לספרי קודש
ומוסיקה יהודית.
להזמנות: 077-3220338
סניפים:
תחנה מרכזית י-ם.
אצ"ל 60 ר"ג.
איכילוב 8 פ"ת.

העלון יוצא לאור ע"י ארגון 'אור האורות' להפצת תורת הגה"צ
הרא"ה קוק זיע"א

שאלות ותגובות ניתן לשלוח לכתובת: רח' הרב צבי יהודה 6
דירה 3 בת- ים, או בדוא"ל: reiyaa@gmail.com
או להתקשר למספר: 0546-573-528

ניתן לקרוא את העלון גם באתר: www.yeshiva.org.il
ניתן לקבל את העלון במייל מדי שבוע

אור
האורות